

Marianne Jelveds tale ved Radikale Venstres landsmøde

Taler

Marianne Jelved
Partileder for Radikale Venstre

Dato

14. september 1991

Sted

Hotel Nyborg Strand

Valget i december var et dårligt valg for Det Radikale Venstre. Et tab på tre mandater, en tredjedel af gruppen, er meget. Vi måtte tage konsekvensen og gå ud af regeringen. Det var utroligt trist at skulle sige farvel til Aase, Hans og Kirsten. De har været gode kolleger, markante medlemmer af gruppen.

Balancen i folketinget blev ikke ændret nævneværdigt ved valget og regeringen kunne fortsætte, men uden Det Radikale Venstre.

Foråret har været præget af samarbejde på kryds og tværs. Alle partier har deltaget. Finansloven og de love, der fulgte med den, kom stort set igennem.

De egentlige strukturproblemer blev dog ikke løst - heller ikke denne gang: skatteomlægningen og dagpengereformen lader vente på sig. Det var ærgerligt, at Socialdemokratiets valgløfter om at afskaffe 6% skatten ikke holdt andet end valgkampen over.

Den parlamentariske situation er ikke nem. Der er mange flertal-smuligheder uden os. Vi er ikke i en position, hvor vi kan påtage os ansvaret for at løse alle problemerne.

Men vi er der, og vi vil bruge vores indflydelse og vores kræfter på at nå resultater. Og vi bliver flere næste gang.

Vi vil samarbejde med alle folketingets partier, og vi har ingen behov for at skælde ud på andre partier. Det er vores opgave at få så meget af vores politik igennem, så langt som det parlamentarisk er muligt. Og vi ser det som vores ret og vores pligt at forholde os

kritisk til andre partiers politiske forslag, og til de resultater,

der kommer ud af arbejdet. Det er noget helt andet end at skælde ud.

Den lille politiske fornærmethed interesserer os ikke. Den kan ikke bruges til noget. Nogen giver udtryk for at store partier skal have flere rettigheder end mindre partier - at et parti med 71 mandater skal behandles med større respekt end et parti med 7 mandater.

Hertil er kun et svar: en gårdmand med 71 høveder har ikke mere ret end en husmand med 7.

Men tillykke til Socialdemokratiet med valget og de 15 mandater.

Nu er partiet blevet så stort, at det må kunne klare sig selv.

Det lyder måske, som om alt er ved det gamle. Men det er ikke helt rigtigt. Vi står faktisk i en ny situation. Både SF, Socialdemokratiet og Fremskridtspartiet har meddelt, at de gerne vil kunne stemme for finansloven, Især SF har meldt positivt ud. Det er interessant, og det kan måske give en vis dynamisk effekt. Der er bevægelse i partierne.

Jeg vil gerne opfordre Socialdemokratiet til at melde helt rent ud, at de vil stemme for finansloven ved den endelige afstemning.

Det vil fjerne usikkerheden omkring socialdemokratiets vilje til at ville have indflydelse og nå resultater.

Og det vil forpligte regeringen til at nå til enighed også med socialdemokratiet.

Det er mindre end et år siden vi havde valg. Alligevel hører vi jævnligt tale om regeringsændringer.

CD, Kristeligt Folkeparti og Det Radikale Venstre kan man kalde for de finanslovsbærende partier sammen med de konservative og Venstre.

Vi har båret slæbet troligt år efter år.

Derfor er der logik i det, når statsministeren ønsker udvidelse af regeringen med de 3 partier. Ligesom det for så vidt er forståeligt, at socialdemokratiets formand ønsker en dronningerunde og en regeringsposition.

I Det Radikale Venstre forstår vi det godt. Men er det nu så klogt? Vi har haft valg som sagt for mindre end et år siden. Det Radikale Venstre har i al fald ingen aktuelle planer om regeringsdeltagelse.

Der er intet afgørende ændret i den parlamentariske situation eller i de opgaver, der skal løses, som gør at vi har grund til at tage vores beslutning fra december op til revision.

Kortene er givet. Der er meldt. Arbejdet skal gøres. Så lad os samle kræfterne om det.

Men sådan slipper man ikke om ved det, når pressen er nysgerrig. Så hver anden dag bliver vi spurgt om, hvem vi vil i regering med i morgen, eller om et år eller måske to. Eller om vi vil inden år 2000 og med hvem, og hvorfor ikke.

Så lad mig sige det helt klart: Vi vil slet ikke i dag og heller ikke i morgen. Og hvordan verden ser ud om et par år eller 10, det ved selv vi ikke. Og vi udtaler os ikke gerne om noget, vi ikke ved noget om.

Den politiske debat har koncentreret sig om arbejdsløsheden. Det er der god grund til. Det er både menneskeligt og økonomisk vores største problem.

Det kunne se ud som om, det først nu er gået op for Christiansborg. Men det er ikke rigtigt. I de sidste 3 år har der været arbejdet for strukturreformer på arbejdsmarkedet og i skattesystemet. Og Aase Olesen startede som socialminister arbejdet med passive ydelser til

aktive ydelser og med det alternative arbejdsmarked, og "der er brug for alle".

Det er systemændringer, der skal til for at skabe de varige løsninger. Og nu skal det gå stærkt.

Den danske økonomi er i rimelig god stand. Konkurrenceevnen er forbedret. Overenskomsterne i foråret var fornuftige. Eksporten klarer sig stadig pænt. Vi

har et handelsoverskud på 50 mia. kr. De 40 mia. kr. går til renter. De 10 mia. kr. kan vi afdrage på vores gæld. Det er det næst-største overskud pr. indbygger. Kun Norge ligger over. Inflationen og renten er lav.

Statsunderskuddet er stort, 30 mia.kr. Hovedårsagen er stigende arbejdsløshed og stagnerende indtægter. Det afspejler en tendens til vækst i økonomien gennem øget produktivitet uden merforbrug af arbejdskraft.

Det er positive tegn for en økonomisk vækst, der kan give flere arbejdspladser på lidt længere sigt.

Vi skal fortsat holde de offentlige udgifter og skatten i ro. Der skal holdes fast i en stram økonomisk politik.

Prisen er ledigheden, og det er uacceptabelt. Men vi løser ingen problemer ved at øge de offentlige udgifter. Tværtimod – den onde cirkel vil være der straks med underskud på betalingsbalancen og mere ledighed.

Vi løser heller ikke problemet ved at fremrykke offentlige investeringer o.l. Vi skal gøre det, hvis det er fornuftigt, men det vil kun tage toppen af ledigheden.

Selv ved høj ledighed er der risiko for flaskehalsproblemer, lønpres og inflation.

Handlemulighederne er få, men de er der. Og det vil være den værste kynisme, hvis ikke de bruges.

Der er lyspunkter. Både LO og DA har givet åbninger: LO vil ikke afvise, at drøfte strukturproblemer på arbejdsmarkedet. DA vil ikke afvise at finansiere større dele af dagpengene. Det skete i tirsdags på regeringskonferencen. Og det er interessant.

Arbejdsmarkedet er for stift. Arbejdsmarkedet er i virkeligheden monopoliseret af arbejdsmarkedets parter. Den magt, organisationerne har, følges ikke af et ansvar for konsekvenserne, og der er en sammenhæng mellem omkostninger og ledighed.

Problemerne er grundlagt i 70'erne, og arbejdsløshedens størrelse er udtryk for manglende solidaritet mellem lønmodtagerne, de ledige har ikke siddet med ved

forhandlingsbordet. Dem har staten primært taget sig af. Vi skal have systemændringer, så arbejdsmarkedets parter får et større medansvar for finansieringen af dagpenge. Så bliver der en forstærket interesse i at få ledigheden ned, og der bliver en større ansvarlighed over for brugen af systemet. Og så må alle være med. Det skal være obligatorisk at være medlem af en A-kasse.

Opskriften på løsning af vores største problemer er:

Systemændringer
Betalingsbalancen i orden
Konkurrenceevnen forbedres
Erhvervsudvikling

Det er sagt mange gange før. Nu må opskriften prøves.

Der er sket meget i verden omkring os siden sidste landsmøde:

Irak er igen ude af Kuwait.

De kulturelle sanktioner mod Sydafrika er ophævet, og der er vedtaget en køreplan for afskaffelse af resten af sanktionerne. Det tidligere kommunistiske styre i det tidligere Sovjetunionen er opløst. Kommunismen er – hvis I vil undskylde udtrykket – ikke engang en by i Rusland. De baltiske lande er erklæret selvstændige. Der er en tragisk borgerkrig i Jugoslavien. Sverige har søgt om optagelse i EF.

Polen. Ungarn og Tjekkoslaviet søger associeringsaftaler med EF, og EFTA-landene forhandler med EF, mens det finske socialdemokrati anbefaler, at Finland søger optagelse inden et år.

Der er store opgaver for Europa i de kommende mange år, og forventningerne til EF er store i de nye demokratier.

Det er af menneskelige og sikkerhedspolitiske grunde, vi skal gå til disse opgaver.

EF har en vigtig rolle at spille i denne proces. Der er brug for en koordineret og stor indsats.

Derfor skal udviklingen af EF ske parallelt med udviklingen af EF's samarbejde med de nye demokratier og parallelt med udvikling af en ny sikkerhedspolitik i

CSCE's regi.

Sikkerhedspolitik er samhandel, samarbejde, samvær på tværs af grænser. Sikkerhedspolitik er løsning af miljøproblemer, af etniske stridigheder, af sociale opgaver.

Derfor er det tvingende nødvendigt, at nedrustningen fortsætter, og at midler fra det traditionelle forsvar anvendes til andre sikkerhedspolitiske opgaver. I Det Radikale Venstre vil vi fastholde partierne bag forsvarsforliget på det analysearbejde, som vi krævede sidste år, og som er igang. Opgaven er at få en fuldstændig nyvurdering af dansk forsvars indretning og opgaver i lyset af den internationale udvikling. De sparede midler skal bruges til at hjælpe Europas nye demokratier.

Vi vil arbejde for udvikling af nye samarbejdsorganer, som kan blive forum for samarbejde om miljø, økonomi, kultur og fælles politiske problemer mellem alle Østersølande.

Ændringerne i Østeuropa skal ikke fjerne opmærksomheden fra U-landenes problemer.

Vi skal sætte os 2 mål:

I 1992 skal vi nå målet på 1% af BNP til U-landsbistand.

Vi skal have en klar adskillelse mellem U-landsbistanden og Øst-støtten.

Om nødvendigt, må vi sikre dette med en dagsorden i folketinget.

Vi vil fastholde de grundlæggende principper for anvendelse af bistanden: fattigdomskriteriet, miljø og menneskerettigheder. Vi vil have en præcisering af hvordan hensynet til menneskerettighederne skal varetages. Og vi vil have kvaliteten af indsatsen styrket.

Vi vil fastholde fordelingen mellem bilaterale og multilaterale midler. Vi har endnu ikke fået argumenter, der har overbevist os om andet. Det er vigtigt, at FN-institutionerne har midler til deres programmer.

Hungersnød, miljøproblemer og kvindeprogrammer kan ikke løses af et enkelt land. Det skal løses multilateralt – i fællesskab. FN's muligheder for at hjælpe i U-landene skal også ses i lyset af vores ønske om at styrke FN's muligheder for forebyggelse og forløsning

af konflikter. Vi skal arbejde for at kvaliteten af den multilaterale bistand er høj.

EF's regeringskonferencer er under forberedelse. Det Radikale Venstre vil arbejde med udmøntningen af det danske memorandum. Miljønormer skal kunne fastlægges med kvalificerede flertal. EF's institutioner skal demokratiseres, og der skal være åbenhed i forvaltningen. EF skal være åben over for nye medlemmer, og der skal indføres en ombudsmand. EF skal føre en liberal handelspolitik over for de nye demokratier, også på landbrugsområdet. Det bliver prøven for EF.

Det kulturelle samarbejde i EF skal udformes med fuld respekt for landenes mangfoldighed og nationale særpræg. EF-samarbejdet skal ikke omfatte forsvarspolitikken.

I det kommende folketingsår vil undersøgelsesretten gøre afhøringerne vedr. tamilsagen færdig. En sag, som har rystet tilliden til systemet. Det er vores håb, at højesteretsdommer Hornslet vil kunne fremlægge en redegørelse med klare anvisninger. Det Radikale Venstre er klar til at følge op og træffe de beslutninger, der måtte være nødvendige. Oprydningen skal gøres færdig.

Der skal sættes massivt ind for at forbedre beskæftigelsen.

Vi vil arbejde for en dagpengereform, der kan træde i kraft efter næste overenskomst. Jeg har gjort rede for principperne tidligere.

Konkurrenceevnen skal fortsat forbedres.

Uddannelseindsatsen skal søges målrettet for de voksne. Voksenuddannelsesstøtten må udvides, have flere midler. Fordi det er blevet en succes. Midlerne for 1991 er stort set brugt, og der er lange ventelister. Voksenuddannelsen er vigtig for yderligere at kvalificere mennesker, der er på arbejdsmarkedet – det giver fleksibilitet, mindre stivhed.

Det økonomiske opsving skal kunne bruges til at få flere arbejdspladser. Partierne omkring os har talt varmt for fremrykning af offentlige investeringer. Det er i orden, hvis det er fornuftige investeringer, og hvis de ikke blokerer for de langsigtede og mere varige løsninger.

Vi vil gerne have fremrykket de private investeringer. Det er dog den private sektor, der skal trække beskæftigelsen. Derfor vil vi arbejde for ændrede skatteregler, der forbedrer afskrivningsreglerne.

Vi vil arbejde for en flerårig aftale om erhvervsudvikling, bl.a. med en ny erhvervsudviklingsfond med risikovillig kapital.

Finansieringen skal ske bl.a. med provenuet fra erhvervslivets CO-2 afgifter.

Når vi i forhandlingerne skal vurdere forslagene – også fra andre partier – vil vi sikre os, at der stadig er overskud på betalingsbalancen.

Vi arbejder på at give kommunerne mulighed for, at indgå i samarbejde med den private sektor bl.a. om systemeksport. Tiden er kommet til at se mere fordomsfrit og åbent på kommunernes mulighed for at medvirke til at øge beskæftigelsen i den private sektor. Det vil være helt afgørende for os, at nye rammer ikke kan misbruges. Sådant virksomhed skal foregå på markedsvilkår i en fri konkurrence. Også på dette område skal der være plads til mere fleksibilitet.

Beslutningen om Øresundsbroen, og debatten bagefter viser behov for et bedre beslutningsgrundlag. Hele trafik- og transportområdet bliver centralt i 90'erne, på grund af forurening, energiforbrug og trafikulykker.

Derfor vil vi fremsætte beslutningsforslag om et uafhængigt transportråd. Det skal på grundlag af analyser og forskning kunne fremlægge beslutningsgrundlag for en transportpolitik, der også inddrager f.eks. miljø og energiforbrug.

Det siger sig selv, at vi nøje vil følge Energi 2000 op.

Der skal findes løsning på et bæredygtigt landbrug, og EF's landbrugspolitik skal ændres radikalt. Vi vil tage udgangspunkt i landbrugskommissærens forslag, hvor der arbejdes med mere miljøvenlige støtteformer end produktionsstøtten gør det.

Den kendte grønthøstermetode – hvor alle ministerier beskæres med den samme procent – skal ikke gælde på undervisnings- og kulturministeriets budgetter. Vi ønsker en 3-årig aftale om rammer og uddannelsespladser. Vi medvirker ikke mere til hovsa-løsninger med uddannelsespladserne.

Vi vil ikke acceptere angreb på de grundlæggende principper for de frie skoler, efterskoler og højskoler.

Folkeskolen skal have en indholdsreform. Vores 7-punktsprogram er færdigt nu, og vurderingerne af de tusinder udviklingsarbejder er på vej. Vi vil tage fat i den opgave, som det forventes af Det Radikale Venstre, og vi vil fastholde målet om en almen afsluttet grunduddannelse med et humanistisk dannelsesindhold. Og så vil vi have en folkeskole, hvor alle børn kommer fløjtende i skole og går fløjtende fra skole hver dag. Vi skal vide at tage vores egne initiativer på rette tidspunkt.

Kommunerne har igennem 80'erne fået flere opgaver, og der foregår en vanskelig omstillingsproces under økonomisk stramme vilkår. Der bliver mindre og mindre centralstyring. Folketinget beslutter den overordnede politik og angiver rammerne. Det kommunale selvstyre betyder, at man lokalt skal løse opgaverne, prioritere og bestemme serviceniveauet.

Men der bliver et problem, når der er kommuner, der ikke lever op til hensigten i den vedtagne politik. Jeg kan desværre nævne adskillige områder, men skal nøjes med et: ældreområdet.

Folketinget vedtog i 1987 en ny ældrepolitik, "længst muligt i eget hjem." Politikken er, at ældre skal kunne vælge at blive i eget hjem. Men det forudsætter, at den nødvendige pleje og hjælp er til stede. Jeg tænker bl.a. på små handicapgrupper og på nogle af vore ældre.

Den opgave er løst godt i en del kommuner. I andre er det rigtig skidt. Ingen vil acceptere den usikkerhed og utryghed, ældre mennesker udsættes for, nogle steder. Derfor må vi finde en måde at sikre, at kommunerne løser opgaven tilfredsstillende.

Vi arbejder med at finde en måde at målrette dele af bloktilskuddene til særlige

områder, uden at gribe afgørende ind i det kommunale selvstyre. Til en begyndelse vil vi tage initiativ til, at der udarbejdes en vejledning til kommunerne om opgaverne på ældreområdet. Den vejledning skal bygge på erfaringer og løsningsmodeller for de kommuner, hvor opgaven er løst tilfredsstillende.

Vi vil også følge det sociale udviklingsprogram op, så vi er parat til et med- og modspil til den nye socialkommision.

Der bruges mange midler til det, man kan kalde de svage grupper. Jeg foretrækker at tale om de særligt sårbare grupper. Vi ville gerne kunne bruge nogle flere midler til de allermest sårbare, de der virkelig har det svært med at se en mening med deres hverdag.

De midler skal findes ved omprioritering. Det er den opgave, kommunerne står i hver dag. Og vi løser ikke nogle problemer ved at foreslå flere offentlige udgifter og dermed højere skatter. Det fører bare til flere ledige og endnu større problemer. Det er en uhyre

vanskelig opgave. Derfor nænner det sig det uanstændige, når nogle politikere rundhåndet strør om sig med dyre løfter og giver indtryk af, at alle forslag er selvfinansierende, ja nærmest er gratis. Der er ingen ting der kommer af sig selv. Der er ingen ting, der er gratis.

Jeg vil give et eksempel på en omprioritering, for at vise hvor vanskeligt det er.

På finansloven er der en konto, der hedder overførselsindkomster (folkepension, SU o.l.). I 1992 er den på ca. 160 mia. kr. Det siger sig selv, at det ikke er en ensartet gruppe, der får disse midler.

For godt et år siden indgik 7 af folketingets partier en aftale om regulering af overførselsindkomsterne.

Man kunne overveje at regulere med en mindre procent end aftalt. Det forudsætter selvfølgelig, at alle 7 partier er enige. Hvis vi regulerer med 1% mindre, så har vi 1.6 mia. kr. som kunne bruges målrettet til de allermest sårbare, fx. til plejehjemspladser, hjemmehjælp og handicappede. Bare en halv procent vil give os 800 mio. kr. om året.

Jeg nævner det som et eksempel på en mulig omprioritering – også for at give et konkret eksempel på, hvor vanskeligt det er at finansiere nye udgifter.

Det værste, der kan ske, er at alle forsøg ender i ufrødig dogmatik.

Jeg får ofte spørgsmålet: Hvor er Det Radikale Venstre i det politiske billede? Hvad er Det Radikale Venstre for en størrelse? Vi er jo – når vi selv skal sige det – helt specielle.

Partierne omkring Det Radikale Venstre er primært dannet på grundlag af gruppeinteresser: arbejdere, bønder, håndværksmestre og handlende.

Det politiske arbejde hos de partier har været præget af gruppeinteresser. Af kampen mellem arbejdere og arbejdsgivere, mellem by-interesser og landbrugsinteresser, mellem socialisme og liberalisme.

Det Radikale Venstre har i dette billede været som en hund i et spil kegler. Vi har ikke haft en særlig befolkningsgruppe som social base. Aldrig i partiets historie har vi troet på

"fremtidsreligionerne" som P. Munch kaldte de ideologier, andre partier havde som deres grundlag. Tværtimod, så forudså han de konflikter og de magtkampe, som en sådan politisk kamp ville medføre. I De Radikale Venstre har vi altid arbejdet ud fra et helt andet grundlag: at der i virkeligheden er et interessefællesskab mellem f.eks. arbejdere og arbejdsgivere.

Parterne måtte samarbejde om løsningen af problemerne, fordi problemerne er fælles. Fordi det i et anstændigt samfund ikke er nok at tænke på sig selv.

Med dette udgangspunkt har Det Radikale Venstre været placeret centralt i det politiske billede, fordi vi har villet og kunnet trække enten den ene side eller den anden side hen mod vores politik. Denne mulighed er vores achilleshæl og vores styrke.

Vores politik har ikke været styret af en ideologi. Forestillingen

om en sandhed, et sandt samfund, har vi taget afstand fra. Tværtimod

er vi besjælet af tvivlens nådegave.

Vores udgangspunkt har været opfattelsen af at den enkelte selv har ansvar, selv vil have ansvar og selv vil tage hånd om sin hverdag.

Det enkelte menneske vil være myndigt, vil stå på egne ben, vil se en mening med sin hverdag og sit liv.

Det er en politisk opgave, fællesskabets opgave, at give ramme, så den enkelte har mulighed for at skabe sin egen lykke.

Det Radikale Venstre er et socialt-liberalt parti: Vi står for nogle værdier: åndsfrihed og det enkelte menneskes personlig frihed og ansvar. Vi mener, at det enkelte menneske vil være myndigt og ansvarligt, at det er denne myndighed og ansvarlighed, der giver mening. Vi mener, at det enkelte menneske vil stå på egne ben og vil have noget at kæmpe for. At det enkelte menneske vil være god til noget, til sin hverdag, til sit liv.

Derfor er vi imod systemer og stat, der regulerer alt. Derfor er vi for det frie marked. Men under de frie markeds kræfter handler vi hver især til egen fordel. Hver især skal have mest muligt ud af det – også på bekostning af andre. Derfor er der grænser for markeds kræfternes velsignelse.

Det liberale kan ikke stå alene. Derfor vil vi sikre den sociale sikkerhed. Det betyder, at vi må skabe retssikkerhed, så den stærkeste ikke kan lade den svage i stikken.

Og i et anstændigt samfund må nogen kunne sætte sig ud over sin umiddelbare egeninteresse og interessere sig for andre. Det kaldes solidaritet.

Og solidariteten kan ikke placeres hos andre. Man kan ikke betale sig fra sin sociale samvittighed, hverken over skattebilletten eller medlemskontingentet.

I det traditionelle politiske billede er partierne placeret på en linje fra venstre til højre. Enten er man på den ene side, eller så er man på den anden.

Her passer Det Radikale Venstre ikke ind. Vi vil både have løst ledigheden og

have orden i økonomien. Vi vil både kæmpe for den personlige frihed og for solidariteten med de sårbare.

Og ikke mindst vil vi insistere på, at søge efter årsagerne til problemerne og at forandre dem. Det er at være radikal.

Søren Kirkegaard skrev det: "Ikke at turde er at miste sig selv."

Kilde

Fra prof. Robert Klemmensens private samling.

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Politisk tale, Radikale Venstre

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/marianne-jelveds-tale-ved-radikale-venstres-landsmoede-1991>